

SXEDIO.90M

17.5.1939: Η ΤΡΙΤΗ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΠΑΦΟΥ ΛΕΟΝΤΙΟΥ. ΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗΣ

Η δίκη του Τοποτηρητή του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου Μητροπολίτη Πάφου Λεόντιου που κατηγορείτο για διάφορες ομιλίες που είχε κάμει εναντίον του καθεστώτος σε διάφορες πόλεις και εκκλησίες συνεχίστηκε και για τρίτη ημέρα.

Λεπτομέρειες παρέθετε η εφημερίδα "Ελευθερία":

"Κατά την έναρξιν της νέας πρωινής συνεδριάσεως (τρίτη μέρα δίκης) η υπεράσπιση διά του κ. Κρίτωνος Τορναρίτη επιθυμεί να κάμη δήλωσιν προς το Δικαστήριον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν καθορίζεται δικονομία εις τον ειδικόν Νόμον, αλλά θα καλέσω τον καθ' ου η αίτησις να κάμη ένορκον κατάθεσιν ή κατάθεσιν άνευ όρκου ή να μην κάμη τίποτε.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Κατ'αρχαιότατον έθιμον οι Επίσκοποι δεν ορκίζονται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα καταθέση άνευ όρκου. Θα ακούσω τον καθ' ου η αίτησις μετά την ακρόασιν των μαρτύρων της υπερασπίσεως.

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΜΑΡΤΥΡΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΑΚΩΒΙΔΗ: Ακολούθως καλείται ο μάρτυς της υπεραπίσεως κ. Νικόλαος Ιακωβίδης, ιατρός, ο οποίος καταθέτει τα εξής:

Είμαι Έλλην κύπριος. Είμαι μέλος της ελληνορθόδοξου Εκκλησίας της Κύπρου. Προτού ακολουθήσω το επάγγελμα του ιατρού ήμουν διδασκαλος από του **1895** μέχρι του **1900**. Ως μέλος της ελληνικής Κοινότητας έλαβα μέρος εις την διαχείρησιν κοινοτικών υποθέσεων. Υπήρξα Εφορος εις τα Ελληνικά σχολεία της Λευκωσίας διά **15** έτη. Ως τοιούτος ηρυσόμην την εξουσίαν μου από τον λαόν, δι'

έκλογής. Υπήρξα επίσης μέλος του Δημοτικού Συμβουλίου Λευκωσίας.

ΓΑΛΑΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ο λαός είχε και άλλα δικαιώματα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν επιτρέπω την ερώτησιν.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Νομίζω ότι δικαιούμαι να ερωτήσω διά προγενεστέρας ομιλίας του εγκαλουμένου,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και είκοσι ομιλίας εάν ακούσω, το περιεχόμενον του υπό κρίσιν κηρύγματος με ενδιαφέρει.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Εχομεν ευθύνην απέναντι του εγκαλουμένου, του οποίου ανελάβαμεν την υπεράσπισιν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν αντιλαμβάνεσθε την ευθύνην σας.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Μας εδόθη εντολή να υπερασπίσωμεν τον καθ' ου η αίτησις και αγωνιζόμεθα να τον συγκρατήσωμεν.

MARTYΣ: (Συνεχίζων). Ηκουσα τελευταίως τον Τοποτηρητήν να κάμνη ομιλίαν εις Λευκωσίαν εις την Εκκλ. Αγίου Ιωάννου. Ητο η 30η Απριλίου. Ητο Κυριακή του παραλύτου. Το κήρυγμα έγινε κατά την τακτικήν ώραν. Ο Τοποτηρητής έκαμε το κήρυγμα επί του Ευαγγελίου. Κατ' έννοιαν, θυμάμαι ότι εξήγησεν πως η θεραπεία του παραλυτικού προήλθεν από την μεγάλην του πίστιν, διότι επί 38 έτη κατέκειτο ασθενής. Εσχετίσθη η θεραπεία του με την μεγάλην συγκατάβασιν του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού. Και εσύστησεν εις τους ακροατάς ότι πρέπει να έχουν παρομοίαν πίστιν, πίστιν προς την Ελληνικήν Ορθόδοξον Χριστιανικήν Εκκλησίαν.

Ένεφερον ότι εις μερικά σχολεία ηρώτησε τους μαθητάς "ότι είναι" και ο μεν εις είπε ότι είναι "Χριστιανός", ο άλλος ότι είναι "Ορθόδοξος" και ο άλλος ότι είναι "Κυπραίος". Ο Τοποτηρητής είπε: "Παιδιά μου, είσθε Ελληνες Ορθόδοξοι Χριστιανοί". Είπεν ότι υπάρχουν ξένοι, οι οποίοι φιλοξενούνται εις τον τόπον αυτόν, αγοράζουν κτήματα εις Κύπρον αντί να δείξωσιν ευγνωμοσύνην προς την ελληνικήν φιλοξενίαν, υβρίζουν τον λαόν της Κύπρου, υβρίζουν

και την Εκκλησίαν του, την Εκκλησίαν του Αποστόλου Βαρνάβα, ο οποίος κατά την μαρτυρίαν Αγγλων ιστορικών edίδαξε τον χριστιανισμόν εις την Αγγλίαν.

Αυτή είναι η έννοια της όλης ομιλίας συνοποτικώς. Εις την Κύπρον οι Επίσκοποι δεν διορίζονται από τη Κυβέρνησιν, αλλά εκλέγονται υπό του λαού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι σχέσιν έχει αυτό;

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Επιθυμώ να αποδείξω εις το δικαστήριον ότι οι Επίσκοποι εκλέγονται διά μέσου καθολικής ψηφοφορίας. Τούτο γίνεται κατά νόμον και αρχαιότατον έθιμον. Ο Επίσκοπος της Ελληνικής Ορθόδοξου Εκκλησίας και ειδικώς της Κύπρου ως εκλεγόμενος υπό του λαού κατά παράδοσιν και κατά νόμον έχει υποχρεώσεις απέναντι αυτού ως εκλογέως του, υποχρεώσεις που ήσαν σεβασταί και από τους Τούρκους, δυνάμει Βερατίων και από τους Αγγλους μέχρι προ 5 περίπου ετών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν αμφισβητώ.

ΑΣΜΟΥΡ: Δεν γνωρίζω καλώς τον νόμον της εκλογής Επισκόπου.

Προχωρών ο μάρτυς κατέθεσε τα εξής:

Ο Επίσκοπος έκαμε μνείαν της χειμαζομένης Εκκλησίας. "Ως Ελλην Χριστιανός Ορθόδοξος και ως μέλος της Εκκλησίας αντιλαμβάνομαι ότι η Εκκλησία χειμάζεται. Από έξη ετών χηρεύει ο Θρόνος. Δεν έχομεν Αρχιεπίσκοπον, διότι η εκλογή δεν δύναται να προχωρήση. Η Σύνοδος προεκήρυξεν εκλογάς, εξεδόθη εκλογική εγκύκλιος διά την κατάρτισιν εκλογικών καταλόγων, αλλ' οι μεσολαβήσαντες πολιτικοί νόμοι εμποδίζουν την κατάρτισιν εκλογικής συνόδου και καθιστώσιν αδύνατον την εκλογήν.

Εν Κύπρω υπάρχουσι τρεις Μητροπολίται και ένας Αρχιεπίσκοπος. Χηρεύουν οι Θρόνοι Κιτίου και Αρχιεπισκόπου από του 1931. Ο Μητροπολιτικός Θρόνος Κυρηνείας, επίσης είναι άνευ Επισκόπου διότι και αυτός εξωρίσθη από του 1931. Υπάρχει μόνον ο Μητροπολίτης Πάφου, ο οποίος εκτελεί και χρέη

Τοποτηρητού Αρχιεπισκοπικού Θρόνου και Κιτίου. Η Εκκλησία της Κύπρου έχει και άλλα δικαιώματα και υποχρεώσεις, εκτός των εκκλησιαστικών.

Πολλά τούτων εστερήθη, από τινων ετών.

Εστερήθη του δικαιώματος να διευθύνη την ελληνικήν Παιδείαν της Κύπρου. Οι Επίσκοποι προήδρευον εξ οφφίτσιο των σχολικών Εφορειών, συμμετείχον εις το Κεντρικόν Εκπαιδευτικόν συμβούλιον, το οποίον ήτο το ανώτατον διαχειριστικόν σώμα της ελληνικής Παιδείας εν Κύπρω, συμμετείχον επίσης εις τας επαρχιακάς επιτροπάς. Επίσης συμμετείχον εις το Μετζιλίς Ιταρέ, το οποίον έχει δικαιώματα να εκδίδη μεταξύ άλλων αδείας ποτού, πράγμα το οποίον εξασκεί σπουδαίαν επίδρασιν επί της διαπαιδαγωγήσεως του λαού εις τας πόλεις και τα χωρία.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Παρατηρήσατε επέμβασιν της Πολιτείας εις εκκλησιαστικά ζητήματα και ιδίως εις οικογενειακά;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Εις το ζήτημα συνάψεως γάμων μεταξύ Ορθοδόξων και προσώπων άλλης πίστεως. Εθεσπίσθη, Νόμος χωρίς την άδειαν της Εκκλησίας, δυνάμει του οποίου νομιμοποιούνται τοιούτοι γάμοι, οι οποίοι δεν θα ενομιμοποιούντο εάν προηγουμένως δεν εγίνοντο δεκτοί ωρισμένοι λόγοι καθοριζόμενοι υπό της Εκκλησίας, ως π. χ. η τέλεσις γάμου κατά το Ορθόδοξον δόγμα και ανάληψις υποχρεώσεως, ότι τα αποκτηθησόμενα τέκνα να γίνουν Ορθόδοξα.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Παρατηρήσατε τίποτε εις τας Εκκλησίας, το οποίον να στενοχωρή πλήρωμα και τον Μητροπολίτην;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, παρίστανται μυστικοί αστυνομικοί με πολιτικήν ενδυμασίαν, οι οποίοι όμως είναι γνωστοί εις τον λαόν. Και ο λαός γνωρίζει ότι έρχονται διά να ακούσουν οτιδήποτε και να το καταδώσουν εις την Αστυνομίαν. Ο χειμασμός αυτός ήρχισεν από 4-5 καθ' ην στιγμήν διελύθη η Σύνοδος μετά την εξορίαν των Μητροπολιτών και τον θάνατον του Αρχιεπισκόπου. Όταν ήλθεν ο πρώτος Άγγλος Αρμοστής εν Κύπρω τον προσεφώνησεν ο Αρχιεπίσκοπος

Σωφρόνιος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο μάρτυς ήτο παρών;

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Οχι, αλλά το γνωρίζει από την επίσημον Ιστορίαν της Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είναι μάθημα Ιστορίας εδώ.

ΜΑΡΤΥΣ: Εδιάβασα υπομνήματα και παράπονα του Τοποτηρητού προς την Κεντρικήν Κυβέρνησιν εις τας εφημερίδας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μαρτυρία από τρίτους.

ΑΡΘΟΥΡ: (αντεξετάζων): Επήγατε εις την εκκλησίαν την **30/4/1939** διά να εκτελέσητε τα θρησκευτικά σας καθήκοντα;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, και διότι ήτο το μνημόσυνον του καθηγητού μου οι Σπυριδάκη και είναι η ενορία που γεννήθηκα.

Δεν είμαι τώρα, αλλ' υπήρξα εκκλησιαστικός επίτροπος από του **1905-1908**. Παρευρέθην εις την λειτουργίαν Φανερωμένης εις τας **9/5/1939**. Ητο το μνημόσυνον του στρατηγού Τσαγγαρίδη, ο οποίος ήτο αδελφός του γαμβρού μου. Ητο παρών ο καθ' ου η αίτησις, ως ήτο παρών και κατά την **8/5/1939** εις Αγιον Ιωάννην. Εκαμε κήρυγμα και εις τας δύο περιπτώσεις, ενθυμούμαι περίπου τι είπε. Πηγαίνω τακτικά εις την Εκκλησίαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εκρατήσατε σημειώσεις διά το κήρυγμα αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε κατά το κήρυγμα ούτε ύστερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εδιαβάσατε καμμίαν έκθεσιν, εις την οποίαν ανεφέρετο το κήρυγμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ ΜΙΧΑΛΑΚΗ ΝΙΚΟΛΑΙΔΗ: Ετερος μάρτυς καλείται ο κ. Μιχαλάκης Νικολαΐδης, δικηγόρος εκ Λάρνακος, ο οποίος κατέθεσε:

"Είμαι Έλλην κύπριος, μέλος της Ελληνικής Ορθοδόξου Εκκλησίας της Κύπρου. Εχρημάτισα πολλάκις μέλος διαφόρων Επιτροπών και Συμβουλίων και ανεμίχθην ενεργώς εις την κοινωνικήν ζωήν της Κύπρου. Ημην Επίτροπος σχολείων, μέλος επαρχιακής

εκπαιδευτικής επιτροπής. Υπήρξα επίσης μέλος του Νομοθετικού συμβουλίου. Εξ όσων γνωρίζω η ελληνική παιδεία της Κύπρου ήτο ανεξάρτητος και εμπειστημευμένη εις τας χείρας των λαϊκών επιτροπών. Αι σχολικάί επιτροπαί προηδρεύοντο από τους Μητροπολίτας **"ipso jure**. Ολοι αυταί αι διάφοροι επιτροπαί και τα συμβούλια κατηργήθησαν και αντικατεστάθησαν,

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Σήμερον υφίστανται διωγμόν η Εκκλησία και η Παιδεία;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν επιτρέπω την ερώτησιν.

ΑΣΜΟΥΡ (Αντεξέτασις): Εσύ με αντεξέτασες πολλάκις μέχρι σήμερον. Εις εμέ πρώτην φοράν δίδεται τοιαύτη ευκαιρία, διά να σας αντεξετάσω. Σας το χαρίζω (παραιτείται της αντεξετάσεως και ο μάρτυς ευχαριστών αποχωρεί).

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΕΞΑΡΧΟΥ ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ: Ετερος μάρτυς υπερασπίσεως προσέρχεται ο Εξαρχος Αρχιεπισκοπής Πανσο. κ. Ιερώνυμος, ο οποίος καταθέτει τα εξής: Είμαι από τεσσάσων μηνών αντιπρόσωπος του τοποτηρητού διά διαχειριστικά ζητήματα, όταν απαιτήται η παρουσία ή η άδεια του. Ημουν εις την Αρχιεπισκοπήν όταν ήλθον οι κ.κ. Σέλλις και Σάββας Παύλου διά να κάμουν έρευναν. Δεν μου έδειξαν ένταλμα ερεύνης. Ούτε με ηρώτησαν να δώσω άδειαν ή όχι διά να ερευνήσουν. Ητο ανωτέρα βία. Ηνοιξαν και το σκευοφυλάκιον της Αρχιεπισκοπής. Κανείς λαϊκός δεν δύναται να εισέλθη εις το Σκευοφυλάκκον.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: δηλαδή "χειρ βεβήλου ή κληρικού δεν δύναται να εγγίση τα ιερά σκεύη έστω και αν είναι Ελλην Ορθόδοξος";

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Είσθο παρών εις την εκκλησίαν, κατά την **30.4.1939**, όταν ο Τοποτηρητής εκήρυξε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Ητο Κυριακή του Παραλύτου. Ηκουσα το κήρυγμα. Εγινε κατά την κανονικήν ώραν. Εκήρυξεν ότι η θεραπεία του Παραλύτου ωφείλετο εις την πίστιν του και εις την ευσπλαχνίαν του κυρίου

Ημών Ιησού Χριστού. Εχρησιμοποίησεν εις το κήρυγμα εκφράσεις "ότι είναι ποιμήν και το εκκλησίασμα ποίμνιον".

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Ηκουσες εις το κήρυγμα εκείνο και καθ' οιονδήποτε άλλο κήρυγμα τον σεβ. Τοποτηρητήν να ομιλήση και να ευλογήση ζωοκλέπτας, ορθιθοκλέπτας, κλέπτας και εν γένει κακούργους;

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι. Ουδέποτε. Τουναντίον μάλιστα τους καταδιώκει αυτούς.

ΑΣΜΟΥΡ: Νομίζω ότι την ημέραν που ήλθεν εις την Αρχιεπισκοπήν ο κ. Σέλλις και άλλοι αστυνομικοί, προσέφερες εις αυτόν καφέν καθήσατε και συνωμιλήσατε μαζί του καθ' ην στιγμήν διεξήγετο η έρευνα;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Είναι αρχαίον έθιμον της Εκκλησίας μας η φιλοξενία.

ΑΣΜΟΥΡ: Η ουσία του κηρύγματος της **30.34.1939** ήτο η περικοπή του Ευαγγελίου; "Πήγαινε έγινες υγιής μηκέτοι αμάρτανε". Δηλαδή έχης αμαρτήση, αλλά είσαι συγχωρημένος;

ΜΑΡΤΥΣ: Το Ευαγγέλιον το ανέπτυξε από πολλάς απόψεις.

ΑΣΜΟΥΡ: Αλλ' η βάσις ήτο η ανωτέρω περικοπή.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, ήτο η βάσις του κηρύγματος.

ΑΣΜΟΥΡ: Το ενθυμείσαι, δύνασαι να το επαναλάβης;

ΜΑΡΤΥΣ:...(ετοιμάζεται να απαντήση).

ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΗΣ (διακόπτων): Εάν θέλετε, όσα δεν ενθυμείται ο μάρτυς, τα επαναλαμβάνω εγώ. Μπορώ να σας πω όλον το κήρυγμα.

ΑΣΜΟΥΡ: Οχι, ευχαριστώ.

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Είτα καλείται ο κ. Δημήτριος Ν. Δημητρίου, εκ Λάρνακος, ο οποίος καταθέτει:

"Είμαι αξιωματικός του τάγματος της Βρετανικής Αυτοκρατορίας διά δημοσίας υπηρεσίας, Πρόεδρος του Εμπορικού Επιμελητηρίου Κύπρου και έμπορος. Ενθυμούμαι ότι την **22.4.1939** έγινεν υποδοχή

του Μητροπολίτου Λάρνακος εις το Συνοδικόν της Μητροπόλεως. Εξήλθον εις προϋπάντησιν του Μητροπολίτου, ερχομένου εις Λευκωσίαν, μετά τινων φίλων μου. Ητο η πρώτη επίσκεψις του μετά την λήξιν του εντοπισμού του εις Πάφον.

Εις το Συνοδικόν της Μητροπόλεως προσφώνησε τον Σεβασμιώτατον ο Αρχιμανδρίτης Μσκάριος. Εις το Συνοδικόν ήσαν περίπου **100** πρόσωπα, και εις τους διαδρόμους άλλοι. ενθυμούμαι κατά νόημα την προσφώνησιν του Αρχιμανδρίτου. Του ηυχήθη "Καλώς ώρισες" και έπειτα του υπενθύμισε ότι την κλίμακα, την οποίαν ανέβη διά να φθάση εις το Συνοδικόν της Μητροπόλεως, την ανήλθον προηγουμένως, άλλαι εξέχουσαι εκκλησιαστικάί φυσιογνωμίαι, όπως ο Κυπριανός, ο Χρύσανθος και άλλοι.

Του είπεν ότι δεν έχει καμμίαν αμφιβολίαν ότι υπό την εμπνευσμένην του οδηγίαν η Εκκλησία θα λύση κατ' ευχήν και σύμφωνα με τα θέσμια και τους ιερούς κανόνας αυτής τα διάφορα εκκρεμή ζητήματα και ειδικώς το αρχιεπισκοπικόν. Η ομιλία του Αρχιμανδρίτου ήτο σύντομος διαρκέσασα περί τα **5** λεπτά.

Μετά την προσφώνησιν ταύτην ο Σεβασμιώτατος Τοποτηρητής είπε περίπου τα εξής- αποδίδω κατ' έννοιαν: "Ευχαριστώ διά την υποδοχήν και κατόπιν των όσων μου είπεν ο Αρχιμανδρίτης, θα σας είπω ότι συναισθάνομαι την ευθύνην, την οποίαν φέρω και ως ιεράρχης και ως εθνάρχης έναντι του τόου τούτου. Ελπίζω ότι με την βοήθειαν του Θεού θα δυνηθώμεν να λύσωμεν όλα τα ζητήματά μας. Πρέπει να είμεθα όλοι ηνωμένοι, θα υπάρχουν πολλοί μεταξύ ημών οικογενειάρχαι και βιοπαλαισταί, αλλ' είμαι βέβαιος ότι όλοι γνωρίζετε το καθήκον σας και δεν αμφιβάλλω ότι αν γίνη ανάγκη θα θυσιάσετε και αυτήν την ζωήν σας.

Συνεχίζων ο μάρτυς λέγει: Ο Τοποτηρητής είπε: "Πρέπει να είμεθα όλοι ηνωμένοι κλπ.

Γνωρίζετε ότι σήμερα η Ελλάς μας κινδυνεύει. Αφ' ης στιγμής το ράδιον μετέδωσε την είδησιν

ταύτην, μία μεγάλη ανησυχία επικρατεί εις τας ψυχάς όλων των Κυπρίων. Πολλοί πολίται και χωρικοί μου εξέφρασαν την μεγάλην ανησυχίαν ότι η "αύπνία τους διακατέχει" σκεπτομένους μήπως υπάρχει κίνδυνος εναντίον της Ελλάδος. Δεν πρέπει να ανησυχώμεν, διότι ο ελληνισμός είναι αθάνατος και δι' ένα ακόμη λόγον, ότι η Μεγάλη Βρετανία, είναι παρά το πλευρόν της Ελλάδος και δεν θα λησμονήση την παλαιάν φίλην της. Η ιστορία διδάσκει, ότι η Ελλάς ουδέποτε εχωρίσθη από την Αγγλίαν και ότι μία ισχυρά Ελλάς είναι πάντοτε προς το συμφέρον της Αγγλίας".

Ανέφερε μάλιστα ένα γεγονός, το εξής: "Εις το Πήλιον κάποτε ένας Ελλην βοσκός συνήντησε ένα ξανθόν ξένον, τον οποίον εξέλαβεν ως Αγγλον. Είπε λοιπόν ο βοσκός εις αυτόν: "Εάν είσαι Αγγλος όλα εδώ είναι ιδικά σου".

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Προτού ανακοινώση το γεγονός τούτο ο Μητροπολίτης το εγνωρίζατε;

MARTYS: Ομολογώ ότι είναι η πρώτη φορά εις την ζωήν μου που ήκουσα αυτό από τα χείλη του Μητροπολίτου.

Προχωρών ο μάρτυς εις την ομιλίαν του Μητροπολίτου λέγει: "Πρέπει να έχωμεν πεποίθησιν εις την Αγγλίαν και να μη φοβόμεθα τίποτε. Οσον περισσότερον Ελληνες είμεθα, τόσον περισσότερον πρέπει να είμεθα φιλοβρεττανοί. Γνωρίζω ότι υπάρχουν παρεξηγήσεις μεταξύ Κυβερνήσεως και Εκκλησίας. Εύχομαι και ελπίζω να εκλείψουν το ταχύτερον και αι παρεξηγήσεις αύται. Πιστεύω ότι υπάρχουν μεταξύ ημών τινές, οι οποίοι θα μεταδώσουν εις την Κυβέρνησιν ό,τι ήκουσαν παρ' εμού σήμερα. Παρακαλώ μόνον αυτούς να μεταδώσουν αυτά πιστώς".

Από τινος έπαυσα να διαβάζω την αγγλικήν εφημερίδα "Εμπρος". Δεν έχω υπ' όψιν μου την έκδοσιν της, ημερομηνίας **14.5.1939** την σχετιζομένην με την υπόθεσιν ταύτην. Είμαι βρεττανός υπήκοος, Ελλην Κύπριος. Και αι δύο αύται ιδιότητες, συμβιβάζονται θαυμάσια εις την ψυχήν μου.

ΑΣΜΟΥΡ: Είπατε ότι δεν ενθυμείσθε ολόκληρον την ομιλίαν του Αρχιμανδρίτου.

ΜΑΡΤΥΣ: Είπον κατ' έννοιαν, ό,τι ήκουσα από την ομιλίαν του Αρχιμανδρίτου. Δεν προσέθεσε τίποτε άλλο. Ητο πολυ σύντομος.

ΑΣΜΟΥΡ: Εκρατήσαστε σημειώσεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν εκράτησα καμμίαν σημείωσιν (Εις το σημείον τούτο ο εκ των συνογόρων κ. Αλ. Ζήνων, διακόπτων τον κ. Ασμουρ απευθύνεται εις τον έντ. Πρόεδρον και εκφράζει την έκπληξιν αυτού και της υπερασπίσεως, εάν αι ερωτήσεις του κ. Ασμουρ και η αντεξετάσις του μάρτυρος εις το σημείον τούτο, τείνουν να θίξωσι την αξιοπιστίαν του μάρτυρος, ο οποίος εκτός των άλλων είναι αξιωματικός του τάγματος της Βρεττανικής Αυτοκρατορίας).

ΑΣΜΟΥΡ: Διαβεβαιώ ότι ουδέποτε διενοήθην τοιούτον τι, ή είχον τοιαύτην πρόθεσιν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ελέχθη ότι η η Εκκλησία πιέζεται; Και προσέθεσεν ότι η Εκκλησία δεν μπορεί να μείνει αδιάφορος εις τους πόθους του ελληνικού Κυπριακού λαού;

ΜΑΡΤΥΣ: Κάτι παρόμοιον είπεν, αλλ' εάν με τας ιδίας λέξεις, δεν ενθυμούμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ωμίλησε περί ελληνισμού;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα και παρομοίασε την ελληνικήν ζωτικότητα με τον Ανταίον.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ (Σάββας Χρίστης): Εχομεν ακόμη δύο μάρτυρας επί του ιδίου θέματος τους οποίους προσφέρομεν εις την κατηγορίαν διά να τους αντεξετάση.

ΑΣΜΟΥΡ: Δεν μου χρειάζονται.

ΚΑΣΑΘΕΣΗ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ: Καλείται ο ιερολογιώτατος Κυπριανός Κυριακίδης, Αρχιερατικός Επίτροπος και ιροκήρυξ πόλεως και επαρχίας Αμμοχώστου, (μετέπειτα Μητροπολίτης Κυρηνείας) όστις καταθέτει τα ακόλουθα:

"Είμαι επίσης Πρόεδρος του Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου Αμμοχώστου και εν τη ενασκήσει των

εξουσιών μου τούτων εφαρμόζω το Κανονικόν Δίκαιον. Είμαι πτυχιούχος της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Εδιδάχθητε εις το Πανεπιστήμιον εκτός της Θεολογίας και Κανονικόν Δίκαιον;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Ως Πρόεδρος του Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου, τι Δίκαιον εφαρμόζετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Το Κανονικόν Δίκαιον της Ελληνικής Ορθόδοξου Εκκλησίας. Ανέγνωσα εις την επίσημον εφημερίδα της κυβερνήσεως δύο Νόμους, τους 33 και 34 του 1937 περί "Πληρώσεως του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου Κύπρου".

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Είναι σύμφωνοι οι Νόμοι ούτοι με το Κανονικόν Δίκαιον;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν επιτρέπω την ερώτησιν. Θέλω να μάθω από τον κ. Συνήγορον τι είναι Κανονικόν Δίκαιον;

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Εάν ευρισκόμενη εις το Αναλόγιον του μάρτυρος θα κατέθετον ενόρκως ότι Κανονικόν Δίκαιον είναι: Οι Αποστολικοί Κανόνες, αι αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων, των Τοπικών Συνόδων, και των Πατέρων της Εκκλησίας. Οσονω αφορά τα εκκλησιαστικά ζητήματα η ισχύς των είναι απόλυτος και ανεγνωρίσθη δι αποφάσεων των Δικαστηρίων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι ανάγκη να προσαχθή μαρτυρία;

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Θεωρείται ως ξένος νόμος και είναι ανάγκη να αποδεικνύεται διά μαρτυριών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μπορείτε να μου δείξετε αυθεντίας;

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προχωρήστε εις την εξέτασιν.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Ποίον τρόπον προνοούν οι δύο νόμοι περί εκλογής Αρχιεπισκόπου;

ΑΣΜΟΥΡ: Υπάρχουν οι Νόμοι και ας προσαχθούν.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Εκαμα την ερώτησιν αυτήν διά να ερωτήσω κατόπιν εάν ο τρόπος ούτος, τον οποίον καθορίζουν οι Νόμοι ούτοι, συμφωνή με το Κανονικόν

Δίκαιον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θέλετε να αποδείξετε ότι ωρισμένα νομικά διατάξεις ανατρέπουν ολόκληρον το Κανονικόν Δίκαιον; Εάν τούτο ωφελή τον πελάτην σας, προχωρήσατε.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Ποίος είναι ο προνοούμενος τρόπος υπό των δύο Νόμων προς εκλογήν Αρχιεπισκόπου;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να ερωτήσετε τις είναι κατά το Κανονικόν Δίκαιον;

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Επιτρέπεται να αναγνωρισθή ο εκλεγείς Αρχιεπίσκοπος εκ μέρους της Κυβερνήσεως

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Επιτρέπεται η εγκαθίδρυσις Αρχιεπισκόπου διορισθέντος υπό της Κυβερνητικής εξουσίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι μόνον δεν επιτρέπεται τούτο, αλλά και ο διορισθείς Αρχιεπίσκοπος ή Επίσκοπος δυνάμει του Κανόνος τριακοστού των Αποστόλων, καθαιρείται.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ: Ως αξιωματούχος της Εκκλησίας φρονείτε ότι η θέσπισις των δύο αυτών Νόμων τους οποίους ανφέρετε προήγαγεν την πλήρωσιν του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου;

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι μόνον δεν την προήγαγον, αλλά και την εματαίωσεν οριστικώς.

ΑΣΜΟΥΡ: Πόσων ετών είσαι; Και από πόσον καιρόν είσαι ειδικός εις το Κανονικόν Δίκαιον;

ΜΑΡΤΥΣ: Είμαι **31** ετών, εφαρμόζω το Κανονικόν Δίκαιον από τεσσάρων ετών και από της ημέρας που επήρα το δίπλωμα της Θεολογίας είμαι ειδικός εις το Κανονικόν Δίκαιον.

ΑΣΜΟΥΡ: Ο,τι είπατε εις το Δικαστήριον είναι ιδικοί σας νόμοι βασιζόμενοι επί πείρας **4** ετών;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπάρχει μία παρεξήγησις. Όταν είπον ότι είναι η γνώμη μου, ήθελα να είπω, εν πάση περιπτώσει, τι η γνώμη αύτη συμπίπτει με τη εξήγησιν την οποίαν θα ηδύνατο να δώση οιοσδήποτε ερμηνεύων πιστώς και τιμίως το Κανονικόν Δίκαιον.

ΤΟΡΝΑΡΙΤΗΣ: Προς πληροφορίαν του κ. Ασμουρ

διαθέτομεν και του προσφέρομεν **50** άλλους ειδικούς του Κανονικού Δικαίου.

ΑΣΜΟΥΡ: Ευχαριστώ.

ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΣ: Προσφέρομεν προς αντεξέτασιν και τον Τοποτηρητήν της Μητροπόλεως Κιτίου.

ΑΣΜΟΥΡ: Οχι, δεν τον θέλω.

ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΣ: Δεν υπάρχουν άλλοι μάρτυρες, θα ακουσθή ο καθ' ου η αίτησις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νομίζω ότι έπρεπε να ακουσθή ο Τοποτηρητής, προτού ακουσθούν οι μάρτυρες υπερασπίσεως.

ΤΟΡΝΑΡΙΤΗΣ: Δηλώ ότι ήμεθα με την αντίληψιν ότι ο Σεβασμιώτατος θα ηκούετο μετά το τέλος της υπερασπίσεως.

ΑΣΜΟΥΡ: Όταν η υπεράσπισις μου προσέφερε τον Τοποτηρητήν προς εξέτασιν, ενόμισα, ότι πρόκειται περί του καθ' ου η αίτησις και ηρνήθη να τον δεχθώ. Νοουμένου όμως, ότι πρόκειται περί του Τοποτηρητού της Μητροπόλεως Κιτίου Μακαρίου Μαχαιριώτη, τον δέχομαι και επιθυμώ να τον αντεξετάσω.

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΜΑΧΑΙΡΙΩΤΗ: (Μετέπειτα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'): Καλείται ο κ. Μακάριος Μαχαιριώτης, ο οποίος δηλοί ότι είναι καθ' όλα σύμφωνος με τον προηγούμενον μάρτυρα.

Ο κ. Ασμουρ δεν αντεξετάζει τον μάρτυρα, περί των διατάξεων του ισχύοντος εν Κύπρω Κανονικού Δικαίου, του χειρίζει δε αντίγραφον της δημοσιευθείσης ήδη επιστολής του Σεβασμ. Τοποτηρητού και ερωτά εάν η επιστολή αυτή ελήφθη παρά του μάρτυρος και εάν η υπογραφή είναι του Τοποτηρητού.

Επακολουθεί μακρά συζήτησις μεταξύ της υπερασπίσεως και της κατηγορίας. Επεμβαίνει ο Τοποτηρητής, ο οποίος δηλοί ότι η επιστολή την οποίαν έστειλε είναι απόρρητος, ότι δεν έχει κανείς απολύτως το δικαίωμα να κάμη χρήσιν της επιστολής αυτής, διότι αυτή είναι προνομιούχος.

Εν τέλει ο Αρχιμανδρίτης καταθέτει ότι έλαβε

μίας επιστολήν υπογεγραμμένην από τον Τοποτηρητήν, δεν γνωρίζει εάν η επιστολή την οποίαν έχει τώρα εις χείρας του είναι αντίγραφον της επιστολης, τη οποίαν έλαβεν από τον Τοποτηρητήν και την οποίαν φυλάττει εις την Μητρόπολιν.

Ο Τοποτηρητής ζητεί να αναγνωσθή η προσαχθείσα επιστολή, αλλ' ο εντ. Πρόεδρος απαγορεύει την ανάγνωσιν.

Στο σημείο αυτό τερματίστηκε η προσαγωγή μαρτύρων από την υπεράσπιση και ότι απέμενε πλέον ήταν η κατάθεση του κατηγορουμένου ή εγκαλούμενου Μητροπολίτη Πάφου, Τοποτηρητή του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου που έγινε στη συνέχεια.